

«БЕКІТЕМІН»
Қостанай облысы әкімдігі
мәдениет басқармасының
«Облыстық қуыршақтар театры» КМҚК
басшысы

Н. Михерский
2021 жылғы «21» маусым

Қостанай облысы әкімдігі мәдениет басқармасының
«Облыстық қуыршақтар театры» коммуналдық
мемлекеттік қазыналық кәсіпорынның сыйайлас
жемқорлықпен күресу жөніндегі нұсқаулығы

Костанай, 2022.

1 Тарау. Қолдану саласы

1. Осы Нұсқаулық сыйбайлас жемқорлық бағытындағы әрекеттерге не жататынын анықтайды, сыйбайлас жемқорлық сипатындағы жағдай туындаған жағдайда Қостанай облысы әкімдігі мәдениет басқармасының «Облыстық қызыршақтар театры» КМҚҚ (бұдан әрі-Кәсіпорын) қызметкерлерінің іс-қимыл тәртібін белгілейді.

2. Осы құжат кәсіпорынның барлық құрылымдық бөлімшелері мен лауазымды тұлғаларының танысуы және қолдануы үшін міндетті болып табылады.

3. Осы нұсқаулықта келтірілген талаптар ең аз қажетті болып табылады және нақты жағдай үшін толық және/немесе шектеуші ретінде қарастырылмауга тиіс.

2 Тарау. Глоссарий

4. Нұсқаулықта қолданылатын негізгі ұғымдар мен қысқартулар:

* **Сыйбайлас жемқорлық**-жауапты мемлекеттік лауазымды атқаратын адамдардың, мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген адамдардың, мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген адамдарға теңестірілген адамдардың, лауазымды адамдардың өздерінің лауазымдық (қызметтік) өкілеттіктерін және соған байланысты мүмкіндіктерін жеке өзі немесе деддалдар арқылы мүліктік (мүліктік емес) игіліктер алу немесе табу мақсатында заңсыз пайдалануы үшінші тұлғалар үшін артықшылықтар, сондай-ақ артықшылықтар мен артықшылықтар беру арқылы осы адамдарға пара беру.

* **Сыйбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл-сыйбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл** субъектілерінің өз өкілеттіктері шегіндегі сыйбайлас жемқорлықтың алдын алу, оның ішінде қоғамда сыйбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетті қалыптастыру, сыйбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарды жасауға ықпал ететін себептер мен жағдайларды анықтау және жою жөніндегі, сондай-ақ сыйбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарды анықтау, жолын кесу, ашу және тергеп-тексеру және олардың салдарларын жою жөніндегі қызметі.

* **Коммерциялық парага сатып алу**-коммерциялық немесе өзге де ұйымда басқару функцияларын орындағын адамға ақшаны, бағалы қағаздарды немесе өзге де мүлікті заңсыз беру, сол сияқты өзінің қызмет бабын пайдаланғаны үшін, сондай-ақ парага сатып алушы жүзеге асыратын адамның мүддесі үшін қызметі бойынша жалпы қамқорлығы немесе салғырттығы үшін оған мүліктік сипаттағы қызметтерді заңсыз көрсету.

* **Лауазымды тұлға-тұрақты**, уақытша немесе арнайы өкілеттік бойынша билік өкілінің функцияларын жүзеге асыратын не ұйымдастырушылық-әкімдік немесе мемлекеттік органдардағы, квазимемлекеттік сектор субъектілеріндегі, жергілікті өзін-өзі басқару органдарындағы, сондай-ақ Қазақстан Республикасының Қарулы

Күштеріндегі, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарындағы әкімшілік-шаруашылық функциялары

* **Мұдделер қақтығысы-жауапты мемлекеттік лауазымды атқаратын адамдардың, мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген адамдардың, оларға теңестірілген адамдардың, лауазымды адамдардың жеке мұдделері мен олардың лауазымдық өкілеттіктері арасындағы қайшылық, бұл ретте аталған адамдардың жеке мұдделері олардың лауазымдық өкілеттіктерін тиісінше орындаудына әкеп соғуы мүмкін.**

* **Пара** – мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген адам не оған теңестірілген адам немесе жауапты мемлекеттік лауазымды атқаратын адам не лауазымды адам, сол сияқты шет мемлекеттің немесе халықаралық үйымның лауазымды адамы жеке өзі немесе делдал арқылы алатын ақша, бағалы қағаздар, өзге де мүлік, мулікке құқық немесе мүліктік сипаттағы пайда.

* **Параны қорқытып алу-адамның пара берушінің** немесе оның атынан өкілдік ететін адамдардың заңды мұдделеріне нұқсан келтіруі мүмкін әрекеттер жасау қатерімен параны талап етуі не құқық қорғау мұдделері үшін зиянды салдардың алдын алу мақсатында ол пара беруге мәжбүр болатын жағдайларды қасақана жасауы.

3 Тарау. Жалпы ережелер

5. Қазақстан Республикасында пара алу және беру жөніндегі іс-әрекеттер заңға қайшы және Қылмыстық кодекс пен Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодектің қолданылу аясына жатады.

Егер ақша, өзге мүлік, материалдық қызмет көрсету түріндегі мүліктік пайда лауазымды адамның келісімімен оның туыстары мен жақындарына берілсе не егер ол бұған қарсылық білдірмесе және өзінің қызметтік өкілеттігін пара берушінің пайдасына пайдаланса, лауазымды адамның іс-әрекетін пара алу деп саралау керек.

Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасына сәйкес ақшамен, бағалы қағаздармен және өзге де мүлікпен қатар, өтеусіз көрсетілетін, бірақ төлеуге жататын мүліктік сипаттағы пайда (туристік жолдамалар беру, пәтерді жөндеу, саяжай салу және т.б.) пара алу және коммерциялық сатып алу нысанасы болуы мүмкін.

Мүліктік сипаттағы пайда деп, атап айтқанда, берілетін мүліктің, жекешелендірілетін объектілердің құнын төмендетуді, жалдау төлемдерін, пайыздық төлемдерді азайтуды түсіну керек

банктік қарыздарды пайдаланғаны үшін ставкалар.

6. **Пара алу және пара беру**, бір қылмыстық модельдің екі түпкілікті жағы егер пара туралы айтатын болсак, бұл пара алатын (пара алушы) және оны беретін (пара беруші) бар екенін білдіреді.

7. **Пара алу** – ең қауіпті лауазымдық қылмыстардың бірі, әсіресе егер оны адамдар тобы жасаса немесе бопсалаумен бірге жүрсе, ол лауазымды

адамның занды немесе зансыз әрекеттері (әрекетсіздігі) үшін артықшылықтар мен артықшылықтар алудан тұрады.

8. Пара беру-лаузымды адамды занды немесе зансыз әрекеттер (әрекетсіздік) жасауға көндіруге, не берушінің пайдасына, оның ішінде жалпы қамқорлығы немесе қызмет бабында бетімен кетушілік үшін қандай да бір артықшылықтар беруге, алуға бағытталған қылмыс.

9. Пара нысандары болуы мүмкін:

* заттар, ақша, оның ішінде: валюта, банктік чектер және бағалы қағаздар, бағалы металдар мен тастардан жасалған бұйымдар, автомашиналар, тамақ өнімдері, бейнетехника, тұрмыстық аспаптар және басқа да тауарлар, пәтерлер, саяжайлар, қала сыртындағы үйлер, гараждар, жер участелері және басқа да жылжымайтын мүлік;

* пайдалар: емдеу, жөндеу және құрылымыстары, санаторийлер мен туристік сапарлар, шетелге сапарлар, ойын-сауық және басқа шығындарды ақысыз немесе төмендетілген бағамен төлеу.

* параның бүркемеленген түрі-жоқ борышты өтеу түріндегі банктік қарыз, төмен бағамен сатып алғынған тауарларды төлеу, тауарларды жоғары бағамен сатып алу, паракорға, оның туыстарына, достарына жалақы төлеу арқылы жалған еңбек шарттарын жасасу, жеңілдікті несие алу, дәрістер, мақалалар мен кітаптар үшін қаламақыны көтеру, «кездейсоқ» казинода жеңіске жету, қарызды кешіру, жалдау ақысын азайту, несие бойынша пайыздық мөлшерлемелерді арттыру және т. б.

10. Мұдделер қақтығысын болғызбау немесе реттеу туралы шектеулерді, тыйым салуларды және талаптарды, сыйбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар жасауға көндіру мақсатындағы өтініштер туралы жалдаушының (жұмыс берушінің) өкілін хабардар ету міндетін, сыйбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мақсатында белгіленген өзге де міндеттерді сақтау маңызды.

Айта кету керек, кейбір сөздерді, мен қимылдарды басқалар пара беру туралы өтініш (ескерту) ретінде қабылдауы мүмкін. Мыналар жатады, мысалы:

- «Мәселені шешу қыын, бірақ мүмкін»;
- * «Алғысты нанға жақпайсын»;
- «Келісеміз;
- «Бұдан да астам дәлелдер қажет»;
- * «Параметрлерді талқылау керек»;
- «Ал, не істейміз?» және т. б.

Ұйымдардың өкілдерімен және азаматтармен, өсіресе олардың пайдасына лаузымды тұлғалардың шешімдері мен іс-әрекеттеріне байланысты белгілі бір тақырыптарды талқылау пара беру туралы өтініш ретінде де қабылдануы мүмкін.

Мұндай тақырыптардың қатарына, мысалы:

* жалақының төмен деңгейі және қандай да бір мұқтаждықтарды іске асыруға ақша қаражатының жетіспеуі;

- * қандай да бір мулікті сатып алу, қандай да бір қызметті алу, туристік сапарға шығу ниеті ;
- * лауазымды тұлғаның туысқандарында жұмыстың болмауы;
- * лауазымды тұлғаның балаларының білім беру мекемелеріне түсү қажеттілігі және т. б.

Лауазымды адамнан келетін белгілі бір ұсыныстар, әсіресе егер олар ұйымдардың өкілдеріне және пайдасы олардың шешімдері мен әрекеттеріне байланысты азаматтарға бағытталған болса, пара беру туралы өтініш ретінде қабылдануы мүмкін. Бұл мұндай ұсыныстар жақсы ниетпен туындаған және шенеуінкітің жеке пайдасына байланысты болмаған жағдайда да мүмкін. Мұндай ұсыныстарға, мысалы, ұсыныстар кіреді:

- * лауазымды тұлғага және (немесе) оның туыстарына жеңілдік беру;
- * анықталған бұзушылықтарды жою, мемлекеттік келісімшарт шенберінде жұмыстарды орындау, қажетті құжаттарды дайындау үшін нақты компанияның және (немесе) сарапшылардың қызметтерін пайдалану;
- * нақты қайырымдылық қорына ақша салу;
- * нақты спорт командасын қолдау және т. б.

11. Сыбайлас жемқорлық бағытындағы және коммерциялық парага сатып алудың ықтимал жағдайлары, сондай-ақ мінез-құлық қағидалары бойынша ұсынымдар.

Арандату:

Қызмет көрсетуге жүгінген азаматтар, бөлімше қызметтің тексеруді жүзеге асыратын лауазымды тұлғалар тарапынан ықтимал арандатуларды болдырмау үшін:

- * келушілер орналасқан қызметтік үй-жайларды және жеке заттарды (киім, портфель, сөмке және т. б.) қараусыз қалдырмау;
- * келуші кеткен соң жұмыс орнында немесе жеке заттарында қандай да бір бөгде заттар табылған жағдайда, ешқандай дербес іс-әрекет жасамай, дереу басшылыққа мәлімденіз.

Пара болсалай:

* параны және/немесе коммерциялық параны қабылдаудан бас тартуға дайындық немесе категориялық түрде бас тарту ретінде түсіндірілуі мүмкін асығыс мәлімдемелерге жол бермей, өте мұқият, сыпайы, ұқыпсыз әрекет етіңіз;

- * сізге ұсынылғандарды мұқият тыңдау және есте сақтау шарттар (сомалардың мәлшері, тауарлардың атауы және көрсетілетін қызметтердің сипаты, параны беру мерзімдері мен тәсілдері, коммерциялық парага сатып алу нысаны, мәселелерді шешудің дәйектілігі);
- * пара және/немесе коммерциялық парага сатып алу затын беру уақыты мен орны туралы мәселені келесі әңгімеге дейін ауыстыруға тырысу және келесі кездесу үшін сізге жақсы таныс орын ұсыну;
- * әңгіме барысында бастама көтерменіз, көбірек «қабылдауға жұмыс жасаңыз», сұхбаттасуышыға «сөйлесуге» мүмкіндік беріңіз, сізге мүмкіндігінше көп ақпарат беріңіз;

- * сіз пара беруге немесе коммерциялық парага сатып алуға келісім берген жағдайда, сіздің мәселеніңді шешудің кепілдіктері туралы сұраңыз;
- * егер сізде диктофон болса, пара және/немесе коммерциялық парага сатып алу туралы ұсынысты (жасырын) жазып алуға тырысыңыз;
- * осы факті туралы жоғары тұрған басшылыққа қызметтік жазба түрінде баяндау;
- * дайындалып жатқан қылмыс туралы жазбаша немесе ауызша хабарламамен сыйайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі уәкілетті органға не 1424 Call-орталығына жүгіну.

12. Мұдделер қақтығысы:

- * мұдделер қақтығысының кез келген мүмкіндігіне мүқият болыңыз;
- * мұдделер қақтығысы туындауының кез келген мүмкіндігіне жол бермеу бойынша шаралар қабылдау;
- * туындаған мұдделер қақтығысы туралы немесе оның туындау мүмкіндігі туралы Сізге белгілі болған сэтте өзінің тікелей бастығына жазбаша нысанда хабарлау;
- * тікелей басшының келісімі бойынша туындаған мұдделер қақтығысын еңсеру бойынша шаралар қабылдау;
- * мұдделер қақтығысы тарапы болып табылатын қызметкердің қызметтік жағдайын белгіленген тәртіппен қызметтік міндеттерін орындаудан шеттетілгенге дейін және (немесе) мұдделер қақтығысының туындауына себеп болған пайдадан бас тартқанда өзгертуге құқылы;
- * қызметтік тәртіпті сақтау және мұдделер қақтығысын реттеу бойынша комиссия құру. Әр адам өз шешімін еркін таңдай алады. Бірақ еркін адам ретінде ол қылмыстың жазалануы керек екенін түсінбеуі мүмкін

4 Тарау. Егер сіз сыйайлас жемқорлыққа қарсы тұру туралы шешім қабылдасаныз

13. Сіз өз қалауыңыз бойынша ауызша немесе жазбаша өтінішпен сыйайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі уәкілетті органға немесе 1424 Call-орталығына жүгіне аласыз.

14. Жемқорлық құқық бұзушылық туралы хабарлау нысандарының бірі сипаттағы анонимді өтініш болып табылады. Бұл жағдайда өтініш беруші анонимділікке байланысты жауап ала алмайды, ал қылмыс туралы жасырын өтініштің өзі, мұндай өтініште дайындалып жатқан немесе жасалған қылмыстық құқық бұзушылықтар туралы мәліметтер бар жағдайларды қоспағанда, қылмыстық іс қозғауға себеп бола алмайды.

15. Параны қорқытып алу жағдайында Сізге сыйайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі уәкілетті органға жүгіну және сізден параны немесе коммерциялық параны қорқытып алу фактісі туралы өтініш жазу қажет, онда мыналарды нақты көрсету қажет:

- * лауазымды тұлғалардың қайсысы (тегі, аты, әкесінің аты, лауазымы, мекеменің атауы) сізден пара талап етеді немесе коммерциялық құрылымдар өкілдерінің қайсысы сізді пара алуға итермелейді;

- * болсаланатын параның (параға сатып алудын) сомасы мен сипаты қандай;
- * қандай нақты әрекеттер (немесе әрекетсіздік) үшін Сізден пара талап етіледі немесе коммерциялық параға сатып алу жасалады;
- * параны тікелей беру қай уақытта, қай жерде және қалай жүргізуі тиіс немесе коммерциялық параға сатып алу жүзеге асырылуы тиіс.

5 Тарау. Сыбайлар жемқорлық сипатындағы жағдай кезіндегі қызметкерлердің іс-қимыл алгоритмі

16. Сыбайлар жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі уәкілетті органға жүгіnumen қатар қызметкерлер осы Нұсқаулыққа сәйкес басшылықты хабардар ету жөнінде шаралар қабылдауы тиіс.

Кәсіпорынның бекітілген штаттық құрылымына сәйкес сыбайлар жемқорлық қылмыстары және сыбайлар жемқорлық сипатындағы белгілері бар жағдайлар анықталған және/немесе кездескен жағдайда барлық қызметкерлердің іс-қимылдарының келесі алгоритмі әзірленді:

Кәсіпорынның орталық аппаратының қызметкерлері

- * цифрандыру департаментінің, зан департаментінің, сапа департаментінің, мемлекеттік есеп департаментінің және олардың құрылымдық бөлімдерінің қызметкерлері директордың жетекшілік ететін орынбасары мен Комплаенс офицеріне хабарлауы тиіс; бухгалтерлік есеп және есептілік бөлімінің қызметкерлері, директордың орынбасарлары, Бас бухгалтер, Еңбек жөніндегі инспектор Комплаенс офицері мен директорына хабарлауы тиіс. Кәсіпорын филиалдарының қызметкерлері

6 Тарау. Бағыныстылардың сыбайлар жемқорлық құқық бұзушылығы үшін басшылардың жауапкершілігі

17. Алдын алуға бағытталған шараларды күшету мақсатында сыбайлар жемқорлыққа, қармағындағылар сыбайлар жемқорлық құқық параға сатып алуды және өздерінің функционалдық міндеттерін орындау кезінде өзге де қылмыстық құқық бұзушылықтарды білдіретін норма көзделген және олардың кінәсі сотта дәлелденген.

18. Кәсіпорын жұмыскері өзінің функционалдық міндеттерін орындау кезінде сыбайлар жемқорлық құқық бұзушылық, коммерциялық сатып алу және өзге де қылмыстық құқық бұзушылық фактілері бойынша қылмыстық кудалау шенберіне тартылған жағдайда, осы жұмыскер КР Еңбек кодексіне сәйкес сотқа дейінгі тергеп-тексеру жүргізу кезеңінде өзінің лауазымдық міндеттерін орындаудан шеттетіледі. Бұл қызметкердің тікелей басшысы қызметкерді өз міндеттерін орындаудан шеттету үшін тиісті шаралар қабылдауға міндетті.

19. Тәртіптік жауапкершілік мыналарды қамтиды:

- * ескертулер;

* сөгіс;

* қатаң сөгіс;

* Еңбек кодексінде көзделген негіздер бойынша жұмыс берушінің бастамасы бойынша еңбек шартын бұзу.

Басшы өзінің тікелей бағынысына қатысты занды күшіне енген соттың айыптау үкімі болған кезде жұмыстан шығаруға өтініш беруге немесе ақталмайтын негіздер бойынша қылмыстық істі қысқарту туралы шешім қабылдауға (рақымшылық жасау, іс жүзінде өкіну, тараптардың татуласуы және т.б.) тиіс.

Жұмыстан шығаруға өтініш басшыны лауазымға тағайындаған жауапты адамға беріледі. Жұмыстан шығару және тәртіптік жаза шығару туралы шешім қабылдау осы лауазымға басшыны тағайындаған адамның құзыretі болып табылады.

Басшы отставкаға беретін мерзім күнтізбелік 10 күнді құрайды.

20. Тікелей бағыныштылар:

* басшы үшін-оның орынбасарлары, бас бухгалтер, еңбек жөніндегі инспектор, барлық әкімшілік қызметкерлер, Комплаенс офицер;

* бас бухгалтер үшін – бухгалтерлік есеп пен есептіліктің барлық мамандары;

* заң секторы басшысының орынбасары үшін-кадрлар және құжаттамалық қамтамасыз ету, құқықтық қамтамасыз ету, сатып алу және шарттарды сүйемелдеу бөлімінің инспекторы;

* кадр бөлімінің инспекторы үшін-барлық құжаттамалық қамтамасыз ету;

* Мемлекеттік сатып алу менеджері үшін – барлық қызметкерлер мемлекеттік сатып алуға қатысты;

21. Мұны жасау кезінде ескеру қажет

сыбайлас жемқорлық сипаттағы құқық бұзушылықтар тікелей бағынысты басшыға осы лауазымға тағайындалған күннен бастап 3 ай өткен соң дербес жауапты болады.

Бұл ретте, жоғарыда көрсетілген жауапкершілік «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 24-бабына сәйкес тікелей бағынысты адам жасаған сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық фактісі туралы дербес хабарлаған басшылыққа қолданылмайды.

22. Кәсіпорын қызметкери өзінің функционалдық міндеттерін орындаған кезде сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық, коммерциялық сатып алу және өзге де қылмыстық құқық бұзушылық фактісі туралы хабарлаған немесе кәсіпорын қызметкерлері өзінің функционалдық міндеттерін орындаған кезде сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылда, коммерциялық сатып алуша және өзге де қылмыстық құқық бұзушылықтарда өзге де жәрдем көрсететін қызметкер мемлекеттің қорғауында болады және Қазақстан Республикасының Үкіметі белгілеген тәртіппен көтермеленеді.

23. Осы ереже сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық фактісі туралы көрінеу жалған ақпарат хабарлаған, заңға сәйкес жауаптылыққа жататын адамдарға қолданылмайды.

24. Кәсіпорын қызметкерлерінің өз функционалдық міндеттерін орындауы кезінде сыйбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылға, коммерциялық сатып алуға және өзге де қылмыстық құқық бұзушылықтарға жәрдем көрсететін қызметкер туралы ақпарат мемлекеттік құпия болып табылады және заңда белгіленген тәртіппен ұсынылады. Көрсетілген ақпаратты жария ету заңда белгіленген жауаптылыққа әкеп соғады.

7 Тарап. Қорытынды ережелер

25. Нұсқаулық басшы бекіткен күннен бастап 5 (бес) жұмыс күні еткеннен кейін қолданысқа енгізіледі.

26. Нұсқаулыққа енгізілетін өзгерістер / толықтырулар оны басшы бекіткен күннен бастап күшіне енеді.